

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Ступінь вищої освіти	бакалавр	Форма навчання	денна/заочна	Навчальний рік/семестр	2024/2025
-----------------------------	-----------------	-----------------------	---------------------	-------------------------------	------------------

Силабус

Назва навчальної дисципліни	Методика навчання природничої освітньої галузі
Кафедра	Педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти
Освітня програма	013 Початкова освіта
Тип дисципліни, кількість кредитів та годин (лекції/практичні/семінарські/лабораторні заняття/самостійна робота)	Тип дисципліни (обов'язкова чи вибіркова): Кількість кредитів: 5 кред. (150 год.) Лекції: 30 Практичні (семінарські) заняття: 30 Лабораторні заняття: - Самостійна робота: 90
Викладач(і) відповідальний(і) за викладання навчальної дисципліни (імена, прізвища, наукові ступені і звання, адреса електронної пошти викладача/ів)	Біда Олена Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти e-mail: tetyanna@ukr.net
Пререквізити навчальної дисципліни	Історія та культура України; Вікова та педагогічна психологія; Загальна психологія; Загальні основи педагогіки та вступ до педагогічної майстерності; Історія та теорія педагогіки; Анатомія і фізіологія дітей з основами медичних знань.
Анотація дисципліни, мета, завдання та очікувані програмні результати навчальної дисципліни, загальні та фахові компетентності, основна тематика дисципліни	Анотація дисципліни Вивчення дисципліни : 1. Дає студентам уявлення про теоретичні основи методики вивчення освітньої галузі «Природнича», як науку про підготовку студентів до професійної діяльності; об'єкт, предмет, мету, завдання, функції, основні категорії, закономірності і принципи. 2. Розкриває сутність і педагогічні вимоги до змісту теоретичних основ методики вивчення освітньої галузі «Природнича», що визначається соціальним замовленням і змінюється відповідно до суспільного і науково-технічного

прогресу.

3. Розкриває сутність і педагогічні вимоги до загальних методів і засобів навчання й виховання та до методів і засобів навчання й виховання у школі.

4. Розкриває сутність і педагогічні вимоги до форм організації педагогічного процесу при вивченні освітньої галузі «Природника».

5. Формує у студентів готовність до педагогічної діяльності, інтерес до педагогічної професії.

Мета курсу – забезпечити оволодіння студентами спеціальності 013 «Початкова освіта» освітнього рівня «Бакалавр» необхідним обсягом фахових компетентностей, які допоможуть молодому вчителю викладати природничу складову інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початкових класах згідно вимог чинного Державного стандарту початкової освіти та відповідних йому типових освітніх програм.

Завданнями курсу є підготовка майбутніх учителів-початківців до:

1) визначення в комплексі пізнавальних, виховних і розвивальних завдань природознавства, його місця у системі початкової освіти загалом та інтегрованих курсах зокрема;

2) удосконалення змісту природничої складової курсу «Я досліджую світ»; наукового обґрунтування змісту програм та підручників, створених на засадах інтеграції;

3) раціонального добору змісту, форм, методів та методичних прийомів для формування у молодших школярів складників природничої компетентності та реалізації завдань освітньої галузі «Природника»;

4) створення засобів навчання природознавству та складових матеріальної бази;

5) визначення вимог щодо підготовки вчителя до формування загальних та обов'язкових результатів навчання здобувачів початкової освіти, передбачених освітньою галуззю, в умовах інтеграції.

Програмні результати навчання:

ПР-01 Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-02 Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПР-03 Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-04 Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного

мовлення молодших школярів

ПР-05 Організовувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПР-06 Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-08 Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПР-09 Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-10 Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами

ПР-11 Збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності.

ПР-12 Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПР-13 Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14 Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПР-15 Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

ПР-16 Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

Загальні компетентності

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм,

методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Основна тематика дисципліни

Модуль 1.

Тема 1. Вступ. Історія розвитку методики викладання природознавству.

Зміст теми

Мета та структура методики вивчення природничої освітньої галузі. Об'єкт, предмет та завдання. Зв'язок методики з іншими науками.

Історія розвитку методики викладання природничої освітньої галузі.

Тема 2. Освітні та виховні завдання природознавства в курсі «Я досліджую світ».

Зміст теми

Мета і завдання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в НУШ. Місце природознавства в ньому.

Оволодіння учнями природничими предметними уміннями та навичками.

Формування у молодших школярів наукового світогляду в процесі вивчення природничого матеріалу.

Виховні можливості змісту шкільного природознавства в світлі Концепції НУШ.

Здійснення патріотичного, естетичного, екологічного, санітарно-гігієнічного, фізичного та трудового виховання в ході вивчення природознавства.

Розвиток мислення, мови, спостережливості учнів.

Тема 3. Зміст і особливості структурування навчального матеріалу.

Зміст теми

Природознавство в змісті інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Принципи побудови змісту природознавства з урахуванням вимог Державного стандарту початкової освіти та Концепції НУШ.

Характеристика програми, які реалізують зміст природничої галузі в початковій школі.

Тема 4. Формування природничих уявлень та понять

Зміст теми

Форми відображення дійсності в свідомості людини.

Методика формування уявлень.

Характеристика природничих понять, методика їх формування.

Термінологічна робота.

Керівництво пізнавальною діяльністю учнів при формуванні понять.

Повторення у процесі викладання природознавства.

Методика формування природничих умінь. Зв'язок теорії з практикою.

Модуль 2.

Тема 1. Методи та методичні прийоми навчання природознавству в курсі «Я досліджую світ».

Зміст теми

Поняття про методи навчання природознавству в курсі «Я досліджую світ».

Сучасні підходи до класифікації методів навчання.

Характеристика різних груп методів: а) словесно-ілюстративні; б) наочно-ілюстративні та наочно-пошукові;

в) практично-репродуктивні; г) методи формування пізнавальних інтересів; г) методи контролю і самоконтролю у навчанні.

Інтерактивні методи навчання в курсі «Я досліджую світ».

Методичні прийоми.

Дослід як провідний метод навчання природознавству в курсі «Я досліджую світ».

Особливості поєднання методів та прийомів при вивченні природознавства в курсі «Я досліджую світ».

Формування навичок дослідництва у дітей початкової школи в курсі «Я досліджую світ»

Тема 2. Матеріальна база та засоби навчання природознавству в курсі «Я досліджую світ»

Зміст теми

Значення і загальна характеристика матеріальної бази з природознавства в курсі «Я досліджую світ».

Відділ природознавства в кабінеті початкових класів, дидактичні вимоги щодо його оформлення.

Наочні посібники та їх класифікація. Допоміжне обладнання.

Організація та обладнання куточка живої природи.

Навчально-дослідна ділянка, її роль у закріпленні учнями теоретичних знань.

Географічний майданчик, його обладнання, значення у навчанні природознавству в курсі «Я досліджую світ». Краєзнавчий куточок та куточок досліджень.

Дидактичні можливості картографічної продукції у навчанні учнів курсу «Я досліджую світ» Модуль 3. Тема 1. Форми навчання природознавства <i>Зміст теми</i> Поняття «організаційні форми навчання» та «форми навчальної діяльності учнів». Різноманітність організаційних форм навчання з природознавству в курсі «Я досліджую світ». Урок – основна форма навчальної роботи з природознавству в курсі «Я досліджую світ». Функції уроку. Основні вимоги до сучасного уроку. Типологія уроків. Макро- і мікроструктура уроку. Інтегровані уроки з природознавства та інших предметів. Підготовка вчителя до уроку. Перспективне, тематичне і поурочне планування. Аналіз, самоаналіз і самооцінка уроку. Схема аналізу уроку. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, парна та індивідуальна. Екскурсія, її місце та значення у процесі навчання молодших школярів природознавству в курсі «Я досліджую світ». Тема 2. Організація позаурочної та позакласної роботи учнів з природознавства у початковій школі. <i>Зміст теми</i> Суть позаурочної та позакласної роботи природничого змісту як форм організації освітнього процесу. Спільні та відмінні ознаки. Зміст, методи, засоби та форми організації позаурочної та позакласної роботи з природничим змістом. Види домашніх завдань з природничим змістом. Робота в куточку досліджень НУШ, краєзнавчому куточку, географічному майданчику. Тема 3. Організація проєктно-дослідницької діяльності молодших школярів природничого спрямування. <i>Зміст теми</i> Суть та значення проєктно-дослідницької діяльності молодших школярів. Види проєктів природничого спрямування. Критерії оцінювання результатів проєктних робіт.		
Критерії контролю та оцінювання результатів навчання		
Семестрові завдання	Бали	Критерії оцінювання
Змістовий модуль 1. Тема 1. Вступ. Історія розвитку методики навчання природознавству. Створення інтелектуальної карти розвитку методики навчання природознавству у певний історичний період.	5	Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Змістовий модуль 2. Тема 2. Матеріальна база та засоби навчання природознавству в курсі «Я досліджую світ». План організації навчального проєку в куточку досліджень НУШ (географічному майданчику, навчально-дослідній ділянці тощо).	5	Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.																								
Змістовий модуль 3. Тема 1. Форми навчання природознавству. Розробка детального плану-конспекту уроку	5	Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.																								
		Критерії оцінювання Навчальні досягнення студентів із дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100. Шкала оцінювання: національна та ECTS <table><tr><td rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</td><td rowspan="2">Оцінка ECTS</td><td colspan="2">Оцінка за національною шкалою</td></tr><tr><td>для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики</td><td>для заліку</td></tr><tr><td>90–100</td><td>A</td><td>відмінно</td><td rowspan="5">зараховано</td></tr><tr><td>82–89</td><td>B</td><td rowspan="2">добре</td></tr><tr><td>75–81</td><td>C</td></tr><tr><td>64–74</td><td>D</td><td rowspan="2">задовільно</td></tr><tr><td>60–63</td><td>E</td></tr><tr><td>35–59</td><td>FX</td><td>незадовільно з можливістю повторного складання</td><td>не зараховано з можливістю повторного складання</td></tr></table>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку	90–100	A	відмінно	зараховано	82–89	B	добре	75–81	C	64–74	D	задовільно	60–63	E	35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою																								
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку																							
90–100	A	відмінно	зараховано																							
82–89	B	добре																								
75–81	C																									
64–74	D	задовільно																								
60–63	E																									
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання																							

			0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	з
Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни R ДИС (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи RHP (до 70 балів): $R \text{ ДИС} = RHP + RAT$. Відповіді на практичних заняттях (усна відповідь, відповіді на запитання викладача, проведення фрагменту уроку, презентація) – 20 балів. Самостійна робота – 15 балів. Контрольна робота – 25 балів. Усний екзамен – 40 балів Загалом – 100 балів. До екзамену допускаються студенти, які відвідували лекційні та практичні заняття, опрацювали рекомендований мінімум навчальних завдань, прозвітували про самостійну роботу, провели показові уроки (фрагменти) і накопили 60 балів на протязі одного семестру. Важливою передумовою допуску до іспиту є відпрацювання пропущених лекційних занять. Контроль проводиться, як правило, шляхом письмового виконання індивідуальних завдань із подальшою перевіркою їх викладачем та оголошення оцінки. У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи: - методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; - методи письмового контролю: письмове тестування, розробка уроку; - методи самоконтролю: самооцінка, самоаналіз.							
Інша інформація про дисципліну (технічне та програмне забезпечення дисципліни тощо)			<i>Політика щодо академічної доброчесності.</i> Усі види письмових робіт перевіряються на наявність плагіату і є такими, що виконані при наявності не менше 80% оригінальності авторського тексту. Списування під час виконання письмових контрольних видів робіт заборонено. Користуватися мобільними пристроями під час проведення різних видів контролю успішності, дозволяється лише з дозволу викладача. Положення про академічну доброчесність в ЗУІ Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти в ЗУІ				

	Методичне забезпечення • підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, наукові періодичні видання; • плани-конспекти лекцій, практичних занять; – індивідуальні семестрові завдання та методичні рекомендації для самостійної роботи слухачів; • мультимедійні презентації до навчальних занять; • навчальні відеофільми, відеофрагменти уроків, виховних заходів у закладах освіти.
Рекомендовані джерела (основна та допоміжна література), електронні інформаційні ресурси	Основна література 1. Байбара Т. Н. Методика навчання природознавства в початкових класах. Навчальний посібник. К. Веселка, 1998. 334 с 2. Біда О. А. Природознавство і сільськогосподарська праця: Методика викладання: навч. посібник для студентів пед. ф-тів вищих навч. закладів та класоводів. Доповнено і перевидано. Київ: Знання, 2019. 408 с. 3. Кукалець М. В. Методика викладання природознавства у початковій школі: навчально-методичний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання студентів спеціальності «Початкова освіта»: навч. посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2011. 223 с. 4. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»: навчально-методичний посібник. Перевиданий. Автор та укладач Т. Я. Грітченко. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. 291 с. Інформаційні джерела для вивчення курсу 1. Атлас. Природознавство з контурними картами до курсу «Я досліджую світ». Київ, ДНВП «Картографія». 2020. 16 с. 2. Атлас «Я досліджую світ» з контурними картами. Суспільство. Історія. Культура /Укл. Васютіна Т.М. Київ, ДНВП «Картографія». 2023. 18 с. 3. Воронцова Т. та ін. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Алатон. 2019. 128 с. URL: http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit 4. Всеукраїнська школа онлайн. URL: https://m.youtube.com/playlist?list=PLFVSJgZgf7h83UIUkRcpJvgzatiouhdcC 5. Гільберг Т.Г., Тарнавська С.С., Хитра З.М., Павич Н.М. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ. Генеза, 2020. 240 с. URL: https://bit.ly/3QnJSp2 6. Державний стандарт початкової освіти. Освітня галузь «Природнича». URL: http://newstandard.nus.org.ua/ 7. Досліди та експерименти. URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/profesijna-skarbnichka/doslidi-ta-eksperimenti-z-ditmi

8. Електронні версії підручників. URL:
<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikov/>
9. Особиста сторінка автора підручника ЯДС. Большакова І. URL:
https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=688514661507252&id=100010461726969
10. Особиста сторінка автора підручника ЯДС. Воронцова Т. URL: <https://www.facebook.com/Tetyana.Vorontsova>
11. Робочі зошити для учнів. URL:
<https://detmir.com.ua/product/474920/>
12. ЯДС- творча майстерня. URL:
https://youtube.com/channel/UCvgCl_8fEnoPN9yqUpOxulg

Додаткова література

1. Біда О.А., Кучай Т.П., Кучай О.В., Бідюк Н.М. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів у закладах вищої освіти Японії та країн Європейського Союзу (на прикладі Польщі): монографія – Черкаси : видавець ФОП Кришталь А. С., 2021. – 293 с.
2. Зомрозевич-Шадріна С.Р. Підготовка майбутніх педагогів до формування культури здоров'я дітей у НВК «Школа-садок»: теорія і практика. Луцьк: ФОП Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2020. – 316с.
3. Попадич О.О. Підготовка майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи : теорія та практика : монографія. Хмельницький : «Термінова типографія», 2021. – 338с.
4. Якименко С.І. Забезпечення наступності та безперервності освітнього процесу в закладах дошкільної освіти та початковій школі: методичний посібник / С.І.Якименко. Вінниця : ТОВ «Друк», 2021. –490 с.
5. Якименко С.І. Формування основ світосприйняття у дітей 5-8 років: теорія і практика. Монографія / Якименко С.І. Вінниця: Вид-во ФОП Кушнір Ю.В., 2020. –296с.
6. Josip Ivanović: BEVEZETÉS A PEDAGÓGIAI KUTATÁS MÓDSZERTANÁBA, Szabadka, 2016.
7. Dobó István, Perjés István, Temesi József (szerk.): Korszerű felsőoktatási pedagógiai módszerek, törekvések
8. Kozma Tamás: Kié az egyetem? UMK, 2004, Budapest
9. Mészáros Attila: A felsőoktatás tudományos, módszertani és munkaerőpiaci kihívásai a XXI. században, Széchenyi István Egyetem, Győr, 2014.
10. Simándi Szilvia: Fiatal és felnőtt hallgatók a felsőoktatásban. A felsőoktatás módszertani vetületei és kihívásai, Líceum Kiadó Eger, 2016
11. Drótos György – Kováts Gergely: Felsőoktatásmenedzsment, Aula, Budapest, 2009